

Ehlibeyt (a.s), Guluv ve Buğz Arasında

İÇİNDEKİLER

Guluv	3
Guluvun Çıkış Sebepleri:	3
Gulat ve Gulat Fırkalarının Görüşleri	4
Gulat'a Karşı Ehlibeyt <i>aleyhisselam</i> 'ın Tutumu	4
İmamiyye'nin İleri Gelenlerinin Gulat'a Karşı Tutumları:	5
Ehlibeyt <i>aleyhisselam</i> 'a Buğzetmek:	6
Ehlibeyt (<i>aleyhisselam</i>)'a Buğzetmenin Etkileri:	6
Ehlibeyt <i>aleyhisselam</i> 'ı Sevmekte İtidal:	7

Giriş

Şüphesiz hayır ve ahlaki güzellikler iki mahzurun veya iki aşırılığın arasında yer almıştır; örneğin, şecaat çılgınlıkla korku arasında olan itidalli duruma denir. Cömertlik cimrilikle israf arasında olan itidalı ifade eder. Ehlibeyt'i sevmek de guluvla (aşırıcılıkla) düşmanlık arasında yer alan durumu ifade eder. Ehlibeyt mektebine bağlı olanlar Ehlibeyt'in makamlarına bilmekte ve onların Son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.a)'dan sonra bu Allah'ın en üstün yaratıkları olduklarına bilmektedirler ancak bu mektebin gerçeklerini bilmeyenler ya onalrı ilahlık makamına çıkararak aşırı gitmekte veya onalrın Allah tarafından verilen yüce makamlarını inkar etmektedirler. Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih ve Ehlibeyt İmamları aleyhisselam, kendilerini sevmekte aşırı olanlarla kendilerini buğzedenlerin helak olduğunu ve bu aşırılıklardan korunanların ve onların gerçek makamlarına inananların ise kurtulduğunu bildirmişlerdir.

Emirulmüminin Ali aleyhisselam şöyle buyurmaktadır: "Resulullah Sallallah'u aleyhi ve âlih bana şöyle buyurdu:

“ Sende İsa'dan bir misal var; bu özellik Yahudileri İsa'ya düşman ett, öyle ki onun annesine iftira ettiler; Hristiyanlara da onu sevdirdi, hatta onu sahip olmadığı makama düşürdüler...”[1]

Dolayısıyla, burada, guluv ve buğz edenlerin dönmesi gereken merkez olan vasat hattın bilinmesi için Ehlibeyt aleyhisselam'ı sevmenin derecelerini beyan etmemiz gerekiyor.

Guluv

Guluv, lügatte haddi aşmak ve maksattan dışarı çıkmak anlamına geliyor;[2] Allah Teala buyuruyor ki: "Ey kitap ehli, dininizde taşkınlık etmeyin ve Allah hakkında gerçek olmayan şeyleri söylemeyin! Meryem oğlu İsa mesih, sadece Allah'ın elçisi, O'nun Meryem'e attığı kelimesi ve O'ndan bir ruhtur. Allah'a ve elçilerine inanın, (Allah) "üçtür" demeyin. Kendi yararınıza olarak buna son verin. Çünkü Allah, yalnız bir tek tanrıdır. Haşa O, çocuk sahibi olmaktan yücedir (münezzehtir)."[3]

Şeyh Mufid (r.a) diyor ki: İsa mesih hakkında haddi aşmak yasaklanmış, konuşmada maksattan çıkmaktan sakındırılmış ve Hristiyanların onun hakkında iddia ettiği şey, haddi aştığı için guluv sayılmıştır.[4]

İmamiyye Şiası'na göre gâlf (guluv yapan), Ehlibeyt aleyhisselam hakkında peygamberlik ve ilahlık gibi, onların kendileri için iddia etmedikleri makamı söyleyen kimsedir.[5]

İmam Sadık aleyhisselam şöyle buyuruyor: "Bizim kendimiz hakkımızda söylemediklerimizi, bizim hakkımızda söyleyene Allah lanet etsin; bizi, yaratan, dönüşümüz kendisine olan ve işimizi elinde bulunduran Allah'ın kulluğundan çıkarana Allah lanet etsin."[6]

Guluvun Çıkış Sebepleri:

Guluv, fikrî sapma ve bozuk inancın ürettiği normal olmayan bir durumdur; bu fikrî sapma ve bozuk inanç insanın dini anlamamasına, Allah'ın kulluğu gerçeğinden uzaklaşmasına, Allah'ın mucizelerine önem vermeyerek kulların ilahlık derecesinde keramet ve saygınlığına inanmaktır.

Guluv bir çok nedenlerden kaynaklanabilir; bunlardan biri, eski dinlerden geçen fikrî etkiler ve çöküntüler olabilir. Kur'an-ı Kerim, yukarıda geçen ayette ve şu ayette olduğu gibi kitap ehlinde bu sapmaların varlığını bildiriyor: "Allah, Meryem oğlu Mesih'tir, diyenler küfre gitmişlerdir."[7]

Guluv düşüncesinin yayılmasının sebeplerinden bir de, insanlar içerisinde bir makam elde etmek isteyen kişilerin ilgi toplamak için uydurma söz ve hadisler yaymaları, veya Ehlibeyt düşmanlarının Ehlibeyt mektebinin takipçilerinin makamlarını düşürmek, düşüncesini çirkin göstermek, ve tekfir etmek için hadis uydurmaları olabilir. Onlar bu siyaseti bu mektebin hadis ve kaynaklarını çirkin göstermek ve insanları ondan uzaklaştırmak için suçlamada bulunmak amacıyla gütmüşlerdir.

İmam Rıza aleyhisselam şöyle buyurmuştur:

"Bizim muhaliflerimiz, bizim faziletimizle ilgili üç çeşit rivayet uydurmuşlardır: Bunlardan birincisi guluv, ikincisi bizim işimizde kusur bulmak ve üçüncüsü ise bizim düşmanlarımıza küfredenleri açıklamaktır. İnsanlar bizim hakkımızda bir guluv duyunca şiiilerimizi tekfir ederler ve onların bizim ilahlılığımıza inandıklarını söylerler; kusur duyunca onun bizim hakkımızda olduğuna inanırlar ve düşmanlarımıza isimleriyle küfredenleri duyunca da bize isimlerimizle küfredeler; Allah Teala buyurmuştur ki: (Onların) Allah'tan başka yalvardıklarına sövmeyin ki, onlar da bilmeyerek sınırı aşır Allah'a sövmesinler!"[8]

Bu sebeplerden biri de maddî çıkarlar elde etmek ve insanların mallarını ellerinden alıp batıl olarak yemektir. Diğer bir sebep de, Aziz Allah Teala'nın hükümlerine isyan etme eğilimine sahip olan kişilerin bu isteklerine kolayca ulaşma ve buna meşru bir çerçeve vermek isteğidir. Böyle kişiler haramları mubah kılar, ibadetleri hafife alır, boş ve faydasız işlere dayanırlar. Burada sıraladığımız bütün nedenleri göz önünde bulundurarak genel olarak şöyle diyebiliriz: Guluv, çeşitli kısımlarıyla, savaş ve muharebe meydanlarına çıkmaktan aciz olan İslam düşmanları tarafından sürekli verilen desteklerle ortaya çıkan bir olgudur. Ehlibeyt İmamları (aleyhmusselam) bu hastalığının önünü almış ve mümkün olan her yolla bu akımla savaşmışlardır.

Gulat ve Gulat Fırkalarının Görüşleri

Gulatın en önemli görüşü, Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih'in ve Ehlibeyt İmamlarının aleyhisselam ilahlılığına inanmaları, onları ilahlılıkta Allah Teala'nın ortakları olduğuna, vahiy ve ilham almaksızın gaybı bildiklerine, onların hadis değil, kadim olduklarına, onları tanımakla hiç bir itaat ve ibadete ihtiyaç olmadığına, onları tanımanın yükümlülükleri kaldırdığına, Allah Teala'nın, kulların işlerini mutlak suratte ve müstakil olarak kendilerine bıraktığına, Ehlibeyt İmamlarının peygamber olduğuna, bazılarının ruhunun bazılarına tenasüh ettiğine, kendilerine başkasının ruhu tenasüh edilenlerin ölmediklerine ve şehid olmadıklarına, aksine insana ölmüş göründüklerine, Ehlibeyt İmamlarının ilim, şecaat ve diğer ahlakî erdemlerde Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih'den üstün olduklarına ve bunun gibi Allah Teala'nın azametini, gücünü ve şanını düşürüp kulu Allah Teala'nın derecesine yücelten diğer fasit itikatlara inanmaktadırlar.

Çeşitli dönemlerde ortaya çıkan Gulat fırkaları oldukça fazladır; bunlardan tümü yok olup giden Beyaniyye, Hitabiyye, Şiiriyye, Muğeyriyye, Baiyye, Ğurabiyye, Ulyaiyye, Mahmese, Beziiyye ve Mensuriyye vs. fırkalarını saymak mümkündür.[9]

Gulatın, itikatlarına sahip olan birisi Kur'an ve Ehlibeyt'in emirlerini bilinçli olarak reddettiği taktirde, Kur'an-ı Kerim net nassı, Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih'in sünneti ve hak üzere olan On İki İmam Şiasının icmasına göre kafir, melun ve İslam'dan çıkmış olur.

Gulat'a Karşı Ehlibeyt *aleyhisselam*'ın Tutumu

Ehlibeyt İmamları aleyhisselam Guluv hareketine karşı açık ve net bir tutum takınmışlardır; onlarla mücadele etmiş, ellerindeki tüm imkanlarıyla guluv ve Gulatın yayılmasını önlemeye çalışmışlar, guluvun küfür, şirk ve dinden çıkış olduğunu açıklamış, Gulat'a lanet etmiş ve onlardan beri olduklarını bildirmişler,

onların düzen ve yalanlarını ortaya çıkarmış ve şiiilerini onlardan sakındırmışlardır. Aşağıda bu hususta rivayet edilen bazı hadislerle değineceğiz:

1- Resulullah (sallallah'u aleyhi ve âlih) buyurmuştur ki: "Guluvdan sakının; bilin ki sizden öncekileri dinde guluv etmeleri öldürdü."[10]

2- Emirülmüminin Ali aleyhisselam'dan şöyle rivayet ediliyor: "Küfür dört direk üzerine kurulmuştur: Fısk, guluv, şek ve şüphe."[11]

3- Yine İmam Ali aleyhisselam'dan şöyle rivayet edilmiştir: "Bizim hakkımızda guluv etmekten sakının; 'Allah'ın emrinde olan küçük kullardır' diyin ve bunu dedikten sonra faziletimizde istediğiniz şeyi söyleyin."[12]

4- İmam Sadık aleyhisselam şöyle buyurmuştur: "Guluv edene de ki: Allah'a tövbe edin; zira siz fasık, kafir ve müşriksiniz."[13]

5- Yine İmam aleyhisselam'dan şöyle rivayet edilir: Sudeyr'in, o hazrete, bazıları, "O'dur ki gökte de Tanrı'dır, yerde de Tanrı'dır"[14] ayetine dayanarak sizin ilah olduğunuzu söylüyorlar, demesi üzerine İmam aleyhisselam şöyle buyurdu: "Ey Sudeyr! Benim kulağım, gözüm, derim, etim, kanım ve bedenimdeki tüyler onlardan beridir ve Allah da onlardan beridir; onlar benim ve babalarımı dini üzere değillerdir. Vallahi, Allah kıyamet günü benimle onları bir araya getirince onlara gazab edecektir."[15]

7- İmam Sadık aleyhisselam'dan bir rivayette de şöyle geçer: "Gençlerinizi Gulat'tan sakındırın ki onları fasit etmesinler; Gulat, Allah'ın en kötü kullarıdır. Onlar, Allah'ın azametini küçültüp Allah'ın kulları için ilahlık iddia ederler; vallahi Gulat Yahudilerden, Hristiyanlardan, Mecusilerden ve Allah'a ortak koşanlardan daha kötüdür."[16]

İmamiyye'nin İleri Gelenlerinin Gulat'a Karşı Tutumları:

Hak Ehlibeyt aleyhisselam mektebinin ileri gelenleri, Ehlibeyt İmamları aleyhisselam'dan rivayet edilen hadislerle dayanarak guluv hareketi ve Gulat'a karşı açık ve net bir tutum sergilemişlerdir. Onların tümü, Gulat'ın fasit görüşlerinden beri olduklarını vurgulamış, bir çok akaid ve kelam kitaplarında Gulat'ı lanetlemiş, yalan ve iftiralarını ortaya koymuşlardır. Örnek olarak bunların bir kaçı şöyledir:

Şeyh Saduk (r.a) diyor ki: Gulat ve Müfevvice hakkında bizim görüşümüz şudur: Onlar Allah'a kafirdirler; onlar Yahudi, Hristiyan, Mecusi, Kaderiyye, Haruriyye ve sapık ve heveslerine uymuş bütün bidat ehlinden daha kötüdür.[17]

Şeyh Mufid (r.a) diyor ki: Gulat, görünüşte Müslüman geçinenlerdendir; onlar Emirülmüminin Ali aleyhisselam'a ve onun soyundan gelen İmamlara ilahlık ve peygamberlik nispet etmektedirler... Onlar sapık ve kafirdirler. Emirülmüminin Ali aleyhisselam onların öldürülmesini ve ateşte yakılmasını hükmetmiştir; Ehlibeyt İmamları (aleyhisselam) ise onların kafir olduklarını ve dinden çıktıklarını vurgulamışlardır.[18]

Şeyh Muzaffer (r.a) şöyle demiştir: Biz, İmamlar hakkında aşırı inanç besleyenlerin, yahud hulule inananların inançlarını beslemeyiz; "O söz, onların ağızlarından çıkan ne de büyük bir söz"[19]; ne de büyük bir küfür. Bizim inancımız şudur: Onlar da bizim gibi insandır; bize emredilenler, onlara da emredilmiştir; bizim nehyediğimiz şeylerden, onlar da nehyedilmiştir. Bize olan tebşirde, tenzirde onlar da dahildir Ancak onlar, Allah Teala'nın yüceltmesiyle, vilayetine mazhar kılmasıyla yüceltilen, lutfı nail olan kullardır. Onlar, bilgi, takva, yiğitlik, kerem, temizlik ve bütün üstün huylar, güzel ve övülmesi gereken sıfatlar bakımından, insanlığın en yüce derecelerine ulaşmışlar, bu yüzden de İmamet makamına yüceltilmişlerdir; hükmetmek, hakim olmak bakımından, Peygamberden (sallallah'u aleyhi ve âlih) sonra din ve dünya işlerinde insanların

baş vuracakları kişiler olmuşlardır; Kur'an-ı Kerim'in tenzilini, te'vilini, tefsirini, hakkıyla onlar bilirler. Nitekim İmamımız Cafer Sadık aleyhisselam, "Bizim hakkımızda yaratıklara caiz olan şeyler, bizden size bildirilir de onları anlayamazsanız, onlar hakkında ayak diremeyin, onları inkar etmeyin, bu hususta bize müracaat edin; fakat hakkımızda, yaratıklarda olmasına imkan bulunmayan şeyler nakledilirse reddedin, onlar hakkında bize baş vurmayın" buyurmuşlardır.[20]

Şeyh Kaşif-ul Ğita, Gulat ve görüşleri hakkında bahsederken şöyle demişlerdir: İmamiyye Şiası ve Ehlibeyt İmamları aleyhisselam bu fırkadan berî olduklarını vurgulamaktadırlar... Yine bu görüşlerden berî olduklarını bildirerek bunu küfür ve dalaletin en kötü derecesi sayarlardı; İmamiyye ve Ehlibeyt İmamlarının (aleyhisselam) dini halis tevhid ve Yaratıcının yaratıklara her türlü benzemekten münezze oluşudur...[21]

Ehlibeyt aleyhisselam'a Buğzetmek:

Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih ve Ehlibeyt İmamları aleyhisselam hakkında buğzetmek, makamlarını düşürmek, Allah Teala'nın yanındaki hak mevkilerini aşağı indirmektir. Ehlibeyt'e buğz nassa sabit olduğunu bildiği halde ve kesin delillerinden haberdar olmasına rağmen onların masumiyet Allah'ın iradesiyle gaybi ilme vakif olmak gibi manevi makamlarının inkar etmeğe denir.

Ehlibeyt (aleyhisselam)'a buğzetmek, onları sevmeye, onların ipine sarılmaya, hidayetlerine uymaya hükmeden Allah'ın ve Resulünün (sallallah'u aleyhi ve âlih) emrine isyan etmektir ve bu da Allah ve Resulüne buğzetmektir. Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih Ehlibeyt aleyhisselam'a işaret ederek buyurmuştur ki: "Kim onlara buğzederse bana buğzetmiş olur.[22]

İmam Rıza aleyhisselam da şöyle buyurmuştur: "Kim size buğzederse Allah'a buğzetmiş olur."[23]

Resulullah (sallallah'u aleyhi ve âlih) buyurmuştur ki: "Kim Ali'ye sebbederse bana sebbetmiş olur ve kim de bana sebbederse Allah'a sebbetmiş olur."[24]

Ehlibeyt aleyhisselam'a buğzetmek nifak, şekavet ve kötü doğum alametlerindendir. Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih buyurmuştur ki: "Biz Ehlibeyt'e buğzeden münafıktır."[25]

Resulullah (sallallah'u aleyhi ve âlih) yine şöyle buyurmuştur: "Bize katı kalpli münafıktan başkası buğzetmez."[26]

Başak bir yerde de buyuruyor ki: "Onlara dedesi katı kalpli ve doğumu alçak olan kimseden başkası buğzetmez."[27]

Ehlibeyt (aleyhisselam)'a Buğzetmenin Etkileri:

Ehlibeyt aleyhisselam'ı sevmek dünya ve ahiret saadetini tazmin ettiği gibi onlara buğzetmek ve düşmanlık beslemek de dinden çıkmaya, cehenneme girmeye, Allah Teala'nın gazabını ve ebedî şekaveti almaya neden olur; nitekim bu husus aşağıdaki sahih hadislerden net bir şekilde anlaşılmaktadır:

1- Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih buyuruyor ki: "Canımı elinde bulunduran Allah'a andolsun ki, biz Ehlibeyt'e buğzedeni Allah cehenneme sokacaktır."[28]

2- Yine buyurmuştur ki: "Ümmetimden iki grubun İslam'dan nasibi yoktur: Ehlibeytime düşmanlık edip onlarla savaşıp, dinde guluv edip dinden çıkan."[29]

3- Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih Hasan ve Hüseyin'e aleyhisselam işaret ederek şöyle buyurdular: "Kim bunlara buğzedecek olursa bana buğzetmiş olur, bana buğzeden Allah'a buğzetmiş olur ve Allah'a buğzedeni de Allah cehenneme sokar." [30]

4- Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih buyurmuştur ki: "Onlara buğzeden Allah'a buğzetmiş olur." [31]

5- Resul-i Ekrem sallallah'u aleyhi ve âlih şöyle buyuruyor: "Kim biz Ehlibeyt'e buğzedecek olursa Allah Teala kıyamet gününde onu Yahudi olarak haşreder." Cabir b. Abdullah-i Ensari diyor ki: Bunun üzerine ben, ya Resulullah! Namaz kılsa, oruç tutsa ve kendisinin Müslüman olduğunu sansa da mı? diye sordum. O hazret, "Namaz kılsa, oruç tutsa ve kendisinin Müslüman olduğunu sansa da?" buyurdu. [32]

6- Emirülmüminin Ali aleyhisselam'dan şöyle rivayet edilir: "Bize buğzedenler Allah'ın dalga dalga gazabına uğrayacaklardır." [33]

7- İmam Muhammed Bâkır aleyhisselam şöyle buyurmuştur: "Birisi Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih'in huzuruna çıkarak, ya Resulullah! Her 'La ilahe illallah' diyen mümin midir? diye sordu. Bunun üzerine Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih buyurdu ki: Bize düşmanlık insanı Yahudilere ve Hristiyanlara ilhak eder." [34]

Ehlibeyt aleyhisselam'ı Sevmekte İtidal:

Buraya kadar geçenlerden, kurtuluşun, Ehlibeyt aleyhisselam'ı sevmekte guluvdan uzak durmanın gerekli olduğu anlaşıldı. Dolayısıyla, bunu can-u gönülden kabul etmemiz ve Allah'ı bununla mülakat etmemiz gerekiyor ve bu da Allah için sevmektir.

Resulullah sallallah'u aleyhi ve âlih şöyle buyurmaktadır: "Ey Ali! Sende İsa b. Meryem'den bir misal var; bir grup onu sevdi ve onu sevmekte aşırı giderek helak oldular; bir grup da ona buğzetti ve buğzetmekte aşırı giderek helak oldular; bir grup da ifrat ve tefritten sakınarak kurtuluşa erdi." [35]

Emirülmüminin Ali aleyhisselam şöyle buyurmaktadır: "Yakındır, benim yüzümden iki bölük helâk olur gider: Bir bölüğü, beni fazlasıyla sevendir; sevgi, gerçek olmayan inanca yürütür onu; öbürü, bana buğuz edendir; buğuz, gerçek olmayan yola salar onu. İnsanların hayırlıları, hakkımda ne ileri gidenleridir, ne geri kalanları. Onlar, orta yolu seçerler." [36]

Başka bir yerde şöyle buyuruyor: "Biz Ehlibeyt hakkında iki grup olur: Biri beni aşırı seven, diğeri şaşa kalan iftiracı." [37]

İmam Rıza aleyhisselam da şöyle buyurmuştur: "Biz Muhammed'in Ehlibeyt'i orta yoluz, hakkımızda aşırı giden bizi idrak edemez ve geri kalan da bizden önce geçemez." [38]

Son duamız: Alemlerin Rabb'i Allah'a hamdolsun

En üstün salat ve selam Muhammed Mustafa'ya ve Hidayet İmamları olan onun Ehlibeyt'ine aleyhisselam olsun

[1] Müsned-i Ebi Ye'la, c.1, s.406/534; TercümetTercemet-i Emirülmüminin min Tarih-i Medinet-i Dimeşk, c.2, s.237/742; Emal-i Tusî, s.256/462; es-Sünne -İbn-i Ebi Asim-, s.470/1004-, Beyrut-Mektebet-ul İslamiyye, 2. baskı.

[2] - Lisan-ul Arab, c.15, s.2 -ğela- maddesi; Muhtar-us Sihah, s.480.

- [3] - Nisâ, 171.
- [4] - Teshih-ul İtikad -Mufid-, s.109, silsilet-u muellifat-i Şeyh Mufid, Beyrut-Dar-ul Mufid, 2. baskı.
- [5] - Mecma-ul Bahreyn -Fahruddin Tureyhî-, (ğluf), c.2, s.1332, Kum-Bi'set müessesesi, 1. baskı.
- [6] - Bihar-ul Envar -Meclisî-, c.25, s.297/59, Rical-i Keşşî'den naklen, Beyrut-el-Vefâ müessesesi, 2. baskı.
- [7] - Mâide, 17.
- [8] - Uyun-i Ahbar-ir Rıza, c.c.1, s.237/63; Beşaret-ul Mustafa, s.221 ve En'am suresi 108. ayet.
- [9] - Bkz. el-Fark-u Beyn-el Fırak -Bağdadî-; el-Makalat ve'l Fırak -Eşarî-; Fırak-uş Şia -Nubahtî-; el-Milel-u ve'n Nihel -Şehristani-; Mevsuet-u Fırak-il İslamiyye -Muhammed Cevad Meşkur-.
- [10] - Tabakat-ul Kubra -İbn-i Sa'd-, c.2, s.180-181; Sünen-il Kubra -Beyhakî-, c.5, s.127.
- [11] - Usul-u Kâfi, c.2, s.391/1.
- [12] - el-Hisal, s.614/10; Tuhef-ul Ukul en Âl-ir Resul -İbn-i Şu'be-i Herranî-, s.104, Necef-ul Eşref-Hayderiyye basımı, 5. baskı; Gurer-ul Hikem, s.2740.
- [13] - Rical-u Keşşî, s.297/527.
- [14] - Zuhurf, 84.
- [15] - Usul-u Kâfi, c.1, s.269/6.
- [16] - Emali-i Tusi, s.650/1349.
- [17] - İ'tikadat-u Saduk, s.97/37, Kum-el-Mu'temir-ul Alemî li Elfiyyat-i Şeyh Mufid, 1. baskı.
- [18] - Tashih-ul İ'tikad, s.131, guluve ve tefviz bölümü.
- 40- Kehf, 5.
- [20] - Akaid-ul İmamiyye -Şeyh muzaffer-, s.326/28, Ehlibeyt İmamları aleyhisselam hakkında inancımız, Kum-İmam Ali müessesesi, 1. baskı.
- [21] - Asl-uş Şia ve Usuliha -Şeyh Kaşif-ul Ğita-, s.173-177, Kum-İmam Ali müessesesi, 1. baskı.
- [22] - Tercemet-i İmam Hüseyin min Tarih-i Medinet-i Dimeşk, s.91/126.
- [23] - Uyun-i Ahbar-ir Rıza, c.s.2, s.279.
- [24] - el-Müstedrek -Hakim-, c.3, s.121; Kenz-ul Ummal, c.6, s.401; Müsned-i Ahmed, c.6, s.323; Hasais-un Nesaî, s.24.
- [25] - Fezail-us Sahabe, c.2, s.661/1126; Durr-ul Mensur, c.6, s.7; Keşf-ul Gumme, c.1, s.47; Zehair-ul Ukba, s.18.
- [26] - Zehair-ul Ukba, s.18; Yenabi-ul Meveddet, c.2, s.134/381; Sevaik-ul Muhrika, s.230.
- [27] - er-Rıyaz-un Nezre, c.2, s.189; Erceh-ul Metalib, s.309; Menakıb-ul Aşer, s.189.
- [28] - Müstedrek -Hakim-, c.3, s.162/4717; ve Sahih-i Müstedrek; Durr-ul Mensur, c.6, s.7; Sevaik-ul Muhrika, s.143; Hasais-ul Kubra, c.2, s.266; Siret-u E'lam-in Nebla, c.2, s.123 vs.
- [29] - Men la Yahzuru'hul Fakih, c.3, s.258/10, Kitab-ul Nikah, Allah Teala'nın helal ve harem ettiği nikahlar babı.
- [30] - Müsned-i Ahmed, c.2, s.288; Müstedrek -Hakim-, c.3, s.166; Sünen-i Tirmizî, c.2, s.24 ve 307; Mu'cem-ul Kebir, s.133; Kenz-ul Ummal, c.13, s.105; Mecma-uz Zevaid, c.9, s.181; Zehair-ul Ukba, s.123; Tarih-u Bağdad, c.1, s.141.
- [31] - Kenz-ul Ummal, c.12, s.98/34168; Beşaret-ul Mustafa, s.40.
- [32] - Mu'cem-ul Evset -Taberanî-, c.4, s.389/4002; Emali-i Saduk, s.273/2; Ravzet-ul Vaizin, s.297; Mecma-uz Zevaid, c.9, s.172.
- [33] - Tuhef-ul Ukul, s.116; el-Hisal, s.627/10; Gurer-ul Hikem, s.7342.
- [34] - Emali-i Saduk, s.221/17; Beşaret-ul Mustafa, s.120.
- [35] - Emali-i Tusi, s.345; Keşf-ul Gumme, c.1, s.321; bu faslın başında buna yakın bir rivayet de diğer kaynaklardan rivayet edildi.
- [36] - Nehc-ul Belağa, 128. hutbe.
- [37] - es-Sünne -İbn-i Asim, s.470/1005.
- [38] - Usul-u Kâfi, c.1, s.101/3, Allah Teala'nın kendisini sıfatlandırmadığı şeyle O'nu sıfatlandırmadan nehiy babı.